

Frédéric Chopin – 200 éve született a zongora poétája

Az UNESCO 2010-et Chopin-évnek nyilvánította

„Miután Chopint játszottam, úgy éreztem, mintha el nem követett bűneim miatt sírtam, és mások tragédiájáért gyászoltam volna.”

(Oscar Wilde)

Chopint bécsi búcsúhangversenye közben éri a lengyel szabadságharc híre. Megszakította játékát és vad, magával ragadó ritmusú darabkát rögtönzött: a közönség felállt és önfeledten tapsolt. A hangverseny után papírra is veti a rögtönzött darabot *Forradalmi etűd* címen. Így a legenda. A lengyel szabadságharcot leverték, Chopin régi varsói barátai közül alig néhányan éltek túl. Vége a szabadság illúziójának, és ezzel szertefoszlik minden álma, hogy visszatérjen Varsóba. És a gyötrelem, vajon ifjúkori szerelmét, Constanca Gladowskát viszont fogja-e még valaha is látni? Ezek a gondolatok kínozzák, immáron a postakocsiban, Párizs felé.

Párizsban pedig lüktető kultúrélet és a fiatal művészek körébe kerül, akik között egy csapásra egészen otthonosan érzi magát. Nyomban egy neves kiadóhoz viszi néhány zongoradarabjának kottáját, majd pár nap múlva – 1832. január lehetett – benéz újból a kiadóhoz, a kották sorsáról érdeklődni. Mikor azonban belép a kiadó üzletébe, majd megáll szíve dobogása: valaki az emeleten az ő darabját játszotta zongorán és ragyogóan, holott senki nem ismerhette a darabot! Gyors léptekkel felrohan az emeletre, ahol egy fiatalember önfeledten játssza az ő darabját, és annyira a kottába merült, hogy fel sem nézett. Chopin a nagy meglepetés ellenére leül a szobában lévő másik zongorához, és így együtt játszanak tovább. Pár pillanat múlva a fiatalember bal kezét átnyújtja Chopin felé, mondván:

„Aki ezt a gyönyörű darabot kívülről tudja játszani, az zeneszerző kell hogy legyen!”

Chopin válasza azonnali:

„Aki ezt az ismeretlen darabot ilyen magával ragadóan tudja játszani, Liszt kell hogy legyen!”

A végén egyszerre ugranak fel, és összeölelkeznek: Chopin 22, és összeölelkeznek: Chopin 22, Liszt pedig 21 éves. Ekkor, itt és így kezdődött két halhatatlan zeneszerző életre szóló barátsága. Liszt, korának zongoravirtuóza sans pareil, felismeri Chopin rendkívüli tehetségét, bevezeti a párizsi körökbe, megnyitva előtte az érvényesülés útját: rövid

idő után Chopin köz- és elismert lesz.

Talán éppen a két ifjú titán közötti különbség emeli ki nagyságukat: Liszt, akinek a keze alatt szakadtak a zongora húrjai is, viharos temperamentumával magával ragadja a közönséget; véle szemben Chopin a csöndes, finom modorú, dallamainak álmodó és meghatóan melankolikus hatása alól hallgatói nem vonhatják ki magukat.

Liszt a zongora virtuóza – Chopin a zongora poétája.

Chopin 160 éve halt meg, nagyon fiatalon¹, úgy tudni tbc-ben. Szerelme és élettársa George Sand azt mondta, hogy kecsesen (charmant) köhögött. Sajnos megbízható és a kor orvostudományának állása szerint megfogalmazott lelettel nem rendelkezünk, de köhögése és sovány testalkata alapján – hiszen 170 cm magassága mellett testsúlya alig 40 kg volt – nem volt nehéz feltételezni a kor népbetegségének a lehetőségét.

Halála után szívét nem szúrták át, ahogyan azt végső akarata szerint kívánta, hanem kivették, és Varsóba vitte a leánytestvére, ahol mind a mai napig őrzik a Szentkereszt-temp-

lomban. A tüdőök állapotáról feljegyzés (amire a mellkas megnyitása lehetőséget adott volna) tudvalévoleg nem történt. A II. világháborúban Chopin szíve túlélte Varsó majd teljes pusztulását, ami Erich von dem Bach-Zelewski SS-tábornoknak is köszönhető.

Chopin szíve körül azonban most új probléma borzolja a kedélyeket. Lássuk röviden. Wojciech Cichy lengyel orvos fogalmazta meg a Chopint sírba döntő betegség diagnózisát, és pedig a következők alapján: kora gyermek-kora óta gyenge testfelépítésű, gyakori tüdőgyulladások, folytonos köhögés-köhécselés, a gyenge fizikum, alacsony testsúly és a korai halál beleillik a mucoviscidosis kórisméjébe, amit kiegészít az infertilitás is, hiszen a George Sanddal való viszonyuk gyermektelen maradt – így az érvelés.²

A kibontakozott érzékeny vita során a hatóságok vonakodnak engedélyezni a mintavételt a genetikai vizsgálatra, amit Cichy azzal támaszt alá, hogy a feltételezett mucoviscidossisszal nem saját becsvágyát akarná kielégíteni, hanem az ebben a betegségben szenvedők

számára rendkívüli támaszt jelentene, hogy a harcot az életért feladni nem szabad. A kultúrminisztérium álláspontja szerint a „megfelelő” döntést gondos mérlegelés alapján fogják meghozni. Erre azonban az azóta eltelt egy év alatt még nem került sor.

Az egyházi szervek is hallatták hangjukat – hiszen ők őrzik Chopin szívét –, és két kifogást fogalmaztak meg. Félő, hogy a mintavétel során akár szét is eshet a szív, mihelyt hozzányúlnak. Második ellenérv: a halott nyugalmanak megzavarása. Ma azonban olyan világi kultúrában élünk – fűzték hozzá –, amelyben mindenről és mindenkiről abszolút mindent akarnak tudni.

Jegyzetek

1. Frédéric (pol: Fryderyk) Chopin, született 1810. 2. 22, Zelazowa-Wola, meghalt 1849. 10. 17., Párizs. Sírja a párizsi Père-Lachaise temetőben, néhány lépésre barátja, Vincenzo Bellini sírjától található.
2. Knut Kron (írja Varsóból): Wird Chopins Herz exhumiert? *Sächsische Zeitung* 1. 07. 2008.

DR. SZŐCS KÁROLY

A vitalizmusról

A vitalizmus szó ugyan csupán a 17. század végén jelent meg a színen, először valószínűleg Nicolas Lemery (1645–1715) francia vegyész műveiben, és csak a 18. század második felében terjedt el a használata – a *Nagy Francia Enciklopédia* például még nem ismeri a fogalmat –, a vitalizmus kategóriájába sorolható elméletek mégis kétségkívül ókori eredetűek.

Mielőtt azonban e filozófiai-tudományos irányzat történetét vázolnánk, meg kellene pontosan határoznunk, miről is beszélünk voltaképpen. A vitalizmus terminus értelmének pontos meghatározását nehezíti, hogy más jelentést hordoz a filozófiatörténetben, s megint mást a szűkebb értelemben vett tudománytörténetben. (Itt jegyezzük meg, hogy a vitalizmus az orvostörténetben kiemelten fontos szerepet játszott, nyilvánvalóan azért, mert a vita-

lista teóriák elsősorban orvosi-biológiai kérdésekre adott válaszul születtek.)

Ha tehát definiálni kívánjuk a „vitalizmus” kifejezést a kérdésről önálló és azóta is alapvető monográfiát író Hans Driesch (1867–1941) 1914-ben megfogalmazott meghatározásához kell folyamodnunk. Driesch szerint ugyanis vitalista minden olyan elmélet, amely a mechanikus – mai kifejezésünkkel materialista – elméletekkel szemben azt állítja, hogy az élethez olyan princípiumra is szükség van, amely kémiai és fizikai jellemzőkkel nem írható le. A vitalizmus tehát – mint nevéből is gyanítható – az életről alkotott elméletek egyik sajátos csoportjának gyűjtőneve.

Az elmélet filozófiai gyökerei egyértelműen ókoriak. A vitalistának nevezhető teóriák azonban ebben a korban is már többféle for-